

RIIGI TUGITEENUSTE
KESKUS

Haridus- ja Teadusministeerium
Munga tn 18
Tartu linn
50088, Tartu maakond

05.03.2024 nr 11.4-5/24/171

OTSUS
finantskorrektsiooni tegemise ja taotluse
rahuldamise otsuse muutmise kohta

Riigi Tugiteenuste Keskus (registrikood: 70007340; edaspidi *rakendusüksus*) teeb meetme „Koolivõrgu korrastamine“ tegevuse „Koolivõrgu korrastamise käigus toimuv jätkusuutlike koolide kaasajastamine“ raames otsuse Haridus- ja Teadusministeeriumile (edaspidi *toetuse saaja, hankija või tellija*) projekti „Narva riigigümnaasiumi ehitamine“ (nr 2014-2020.1.04.19-0222; edaspidi *projekt*) osas.

Rakendusüksus tuvastas projekti kulude kontrollimisel, et toetuse saaja volitatud hankija Riigi Kinnisvara Aktsiaselts (edaspidi *hankija*) ei ole riigihanke nr 253667 „Narva riigigümnaasiumi sisustuse hankimine“ läbiviimisel järginud riigihangete seaduses (edaspidi RHS) sätestatud nõudeid, mistõttu kohaldab rakendusüksus antud rikkumisega seotud kuludele finantskorrektsiooni ning **loeb mitteabikõlblikuks kuluks 6 809,87 eurot.**

Otsuse tegemise aluseks on perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi STS) § 8 lg 2 p 4, § 45 lg 1 p 3, § 46 ja Vabariigi Valitsuse 01.09.2014 määruse nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (edaspidi *ühendmäärus*) § 21 lg 1, § 22 lg 11 p 11 ning haridus ja teadusministri 21.05.2015 määruse nr 22 „Gümnaasiumivõrgu korrastamine perioodil 2014-2020“ (edaspidi meetme määrus) § 27 lg 1, samuti projekti raames esitatud kuludokumendid (edaspidi *KD*) ning hankijaga peetud kirjavahetus.

STS § 26 lõike 1 kohaselt on toetuse saaja kohustatud järgima RHS-i, kui ta on hankija RHS-i tähenduses. Käesoleval juhul on toetuse saajaks Haridus- ja Teadusministeerium, kes on avaliku sektori hankijaks RHS § 5 lg 2 p 1 mõistes ning sellest tulenevalt peab toetuse saaja järgima RHS-is sätestatud korda.

- 1. Hanke 253667 osas 2 on tunnistatud vastavaks ja edukaks riigihanke alusdokumentidele mittevastav pakkumus**

Rikkumise asjaolud

Hankija viis avatud hankemenetlusena läbi hanke nr 253667 (hanketeade avaldati 18.08.2022), pakkumuste esitamise tähtajaga 9.11.2022. Hankemenetluse tulemusel sõlmiti osas 2 edukaks tunnistanud pakkujaga Sportservice OÜ (edaspidi edukas pakkuja või töövõtja) 19.12.2022 Narva riigigümnaasiumi sisustuse hankimine, OSA 2- Treeningvarustus lepingu nr FIR-12/2022-114 (edaspidi hankeleping) maksumusega 22 699,56 eurot (käibemaksuta).

Pakkumuse esitamise ettepaneku lisa 1: tehnilises kirjelduses on toodud tingimused, millega tuleb arvestada pakkumuse koostamisel ja hankelepingu täitmisel. Punkti 6.1 kohaselt on lubatud pakkuda asju, mis on kõikide teadaolevate näitajate poolest samaväärsed s.t vastavad nõutud tehnilistele, funktsionaalsetele ja esteetilistele tingimustele. Pakutavad asjad peavad vastama tehnilises kirjelduses ja selle lisades toodud kirjeldusele (sh etteantud mõõtude tolerantsidele $\pm 5\%$ kõikides suundades).

Tehnilise kirjelduse punkt 6.2. alusel on pakkuja kohustatud pakkumuses esitatavate dokumentide abil tõendama, et tema poolt pakutavad asjad täidavad kõiki tehnilises kirjelduses esitatud tehnilised, funktsionaalsed ja esteetilised nõudeid. Pakkuja peab pakutava asja kirjelduses esitama muuhulgas pakutava asja ja kasutatava materjali tootja ning mudeli nimetuse ja pakutava toote pildi.

Hanke alusdokumendis „Lisa 1.2- Sisustuse spetsifikatsioon treeningvarustus“ on nõutud järgmised treeningvarustused, mille osas on hanke kontrollis tuvastatud, et edukas pakkumuses toodud tooted ei vasta RHADs esitatud nõuetele:

-Positsioon 26. Hankes esitatud nõue: Rööbaspuud kõrgusemuutmisega 100-180cm.

Pakkumuses esitatud info: Reguleeritava kõrgusega hülssidesse asetatavad rööbaspuud. Kõrgus reguleeritav 1,3 – 1,85 m. Hülsside pikkus 23 cm.

Rakendusüksuse tähelepanek, et pakutud tootega ei ole nõutud kõrgused saavutatavad.

Hankija selgitas, et *30 cm on hülsi sisene osa ning hülsid ei olnud selles tarnes, hülsid paigaldati ehituse käigus.*

Rakendusüksuse hinnangul, kui 23cm on hülsi sisene osa siis alumiseks kõrguseks on 1,07 m (1,3-0,23) ja toote ülemine kõrgus ei jää samuti lubatud piiridesse ka etteantud tolerantse arvestades (1,85-0,23=1,62m, mis on vähem kui 1,8-5% ehk 1,71m).

-Positsioon 31. Hankes esitatud nõue: Lõuatõmbe /riippumise raam metallist, mõõdud: 600x400x500mm.

Pakkumuses esitatud info: Lõuatõmberaam varbseinale. Raami laius 630mm, sügavus 739mm.

-Positsioon 32. Hankes esitatud nõue: Multisport tabloo mõõdud: 1900 x 1150 x 90 mm*

Pakkumuses esitatud info: mõõdud L2000xH1000xD65.5mm

-Positsioon 33. Hankes esitatud nõue: 24 sek tabloo, mõõdud: 500x300x65 mm

Pakkumuses esitatud info: mõõtmed 41x30x11 cm.

Rakendusüksuse tähelepanek, et eduka pakkuja esitatud tooted ei mahu RHADs toodud nõude „MÕÕT (LxSxK), lubatud tolerantst $\pm 5\%$ kõigis suundades“ mõõtudesse.

Hankija selgitas, et *ekslikult on siin mõõdud valed. Oma olemuselt see midagi ei muuda ja sportimiseks on kõik vajalik tagatud. Vabandame eksimuse eest.*

Toetuse saaja ei ole lähtunud pakkumuste vastavuse kontrollimisel riigihanke alusdokumentides esitatud nõuetest. Vastavaks on tunnistanud mittevastavad tooted ning seega rikkunud RHS § 114 lg 2 sätestatud.

Rakendusüksuse seisukoht ja õiguslik põhjendus

Rakendusüksuse hinnangul ei muuda toetuse saaja selgitused käesoleva rikkumise asjaolusid ega järeldusi ning ei anna alust finantskorrektsioonist loobumiseks.

RHS § 114 lg 1 sätestab, et hankija kontrollib kvalifitseeritud pakkujate esitatud või RHS § 52 lõikes 3 sätestatud juhul enne pakkujate kvalifitseerimist ja §-s 113 sätestatud korras avatud pakkumuste vastavust riigihanke alusdokumentides esitatud tingimustele ning teeb põhjendatud kirjaliku otsuse pakkumuste vastavaks tunnistamise või tagasilükkamise kohta. RHS § 114 lg 2 esimese lause kohaselt lükkab hankija pakkumuse tagasi, kui see ei vasta riigihanke alusdokumentides esitatud tingimustele.

Käesoleval juhul ei vastanud edukaks tunnitatud pakkuja Sportservice OÜ pakkumuses tooted positsioonil 26 ja 31-33 hanke alusdokumentides kehtestatud toodete tehnilisele kirjeldusele.

Hankija ei ole käitunud riigihanke läbiviimisel läbipaistvalt ning on tunnistanud vastavaks tehnilisele kirjeldusele mittevastava pakkumuse, luues sellega edukaks tunnistatud pakkujale soodsama olukorra võrreldes teiste hankes osalemisest huvitatud isikutega. RHS §-s 3 kirjeldatud läbipaistvuse ja kontrollitavuse põhimõtte eesmärk on, et pakkujad teaksid täpselt hanke tingimusi, et menetlus ise oleks läbipaistev ja kontrollitav toetuse andjate ning pädevate asutuste poolt. Seadusandja on muuhulgas rõhutanud, et hankemenetlus peab olema läbiviidud selgete ja üheste reeglite alusel, mille järgimine on nii sisu kui vormi poolest tagantjärei tuvastatav. Isikute võrdse kohtlemise põhimõtte tähendab seda, et toetuse saaja ei tohi luua ühelegi võimalikule pakkujale soodsamat olukorda. Võrdse kohtlemise põhimõtte eeldab, et samadel asjaoludel koheldakse isikuid ühte moodi.

Kohtuasjades nr C-42/13 ja C-496/99 on Euroopa Kohus rõhutanud, et hankemenetluse võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõtetega seondub hankija kohustus rangelt kinni pidada just hankija enda kindlaksmääratud tingimustest. Hankija on enda poolt kehtestatud hanketingimustega seotud ega saa asuda kõnealuseid tingimusi hankemenetluse hilisemas etapis pärast pakkumuste esitamise tähtpäeva möödumist muutma või laiendada.

RHS § 114 lõikele 2 tuginedes oleks hankija pidanud Sportservice OÜ pakkumuse tagasi lükkama, kuna see ei vastanud riigihanke alusdokumentides kehtestatud tingimustele. Käesolevas juhtumis on hankija tegutsemine võimaldanud olukorra, kus mõni isik oleks võinud samuti esitada antud hankes pakkumuse, kui ta teadnuks, et hankija aktsepteerib hangitavate toodete (positsioonil 26 ja 31-33) osas selliseid omadusi ja parameetreid, mis ei vasta hanke tehnilises kirjelduses nõutule.

Rikkumisele kohaldatav finantskorrektsiooni määr

STS § 45 lg 1 punkti 3 kohaselt teeb rakendusüksus finantskorrektsiooni otsuse toetuse vähendamiseks, kui toetuse saaja on jätnud osaliselt või täielikult täitmata kohustuse või nõude ja see on mõjutanud kulu abikõlblikkust. STS § 46 lg 1 kohaselt, kui finantskorrektsiooni otsuse tegemisel ei ole kohustuse või nõude täitmata jätmise laadist tulenevalt võimalik selle rahalise mõju suurust hinnata, kuid esineb põhjendatud oht, et kohustuse või nõude täitmata jätmine tõi kaasa rahalise mõju, siis vähendatakse toetust ühendmääruses sätestatud alusel.

Ühendmääruse § 21 lõike 1 kohaselt, kui STS § 46 lõike 1 kohaselt ilmneb, et toetuse saaja on eiranud oma kohustusi või talle kehtestatud nõudeid ja finantskorrektsiooni otsuse tegemisel ei ole

võimalik kohustuse või nõude täitmata jätmise laadist tulenevalt selle rahalise mõju suurust hinnata, kuid esineb põhjendatud oht, et täitmata jätmine tõi kaasa rahalise mõju, siis vähendatakse toetust ühendmääruse 4. peatükis sätestatud ulatuses.

Rakendusüksus selgitab muu hulgas, et ühendmääruse seletuskirja kohaselt tehakse finantskorrektsioon, kui riigihangete seaduse rikkumine avaldas või võinuks avaldada finantsmõju liidu eelarvele. Ühendmääruses nimetatud rikkumisjuhtumitele ettenähtud määrade alusel tehtud finantskorrektsioonide puhul on juba eeldatavat rahalist mõju hinnatud ja protsendimäärad vastavad proportsionaalsuse põhimõttele. Ka Euroopa Kohtu otsustes C-383/06–C-385/06 jõutakse järeldusele, et kui rikutakse hankereegleid, siis sellest piisab järeldamiseks, et toetust ei ole kasutatud abikõlblikuks loetava kulu osas säästlikult, kahjustades sellega EL reguleeritud konkurentsipoliitikat ning seeläbi ka Euroopa Liidu eelarvet ja siseturgu.

Lisaks on seletuskirjas selgitatud, et riigihangete rikkumiste korral ei ole üldjuhul võimalik konkreetset kahjusummat välja arvutada, kuna tegemist on potentsiaalse ja teoreetilise (kaudse) kahjuga, mis võib tekkida õigusnormi rikkumisel ja konkreetsete asjaolude põhjal loetakse rikkumine tõendatuks. Ühissätete määruse 1303/2013 artikkel 143 lõike 2 kohaselt tuleb finantskorrektsioon teha, kui esineb põhjendatud oht, et rikkumisel on olemas vastav mõju, st finantsmõju. Ühendmääruse ja ühendmääruse seletuskirja kohaselt EK juhendi rakendamisel tuleb lugeda, et vastavate juhtumikoosseisude esinemisel on põhjendatud ohu olemasolu tõestatud ja finantskorrektsiooni tegemisel täiendavaid kaalutlusi läbi viima ei pea, v.a rikkumise astme kindlakstegemisel, kui ühendmäärus lubab põhilist määra vähendada või suurendada.

Rakendusüksus on seisukohal, et toetuse saaja poolt talle pandud kohustuste eiramise tulemusena on tekkinud kahju, kuid selle suurust ei ole võimalik hinnata, sest ei ole teada, milliseks oleks kujunenud riigihankes nr 253667 pakkujate ring ning kes oleks tunnistanud edukaks pakkujaks ja milline oleks olnud eduka pakkumuse maksumus, kui hankija oleks pakkumuste vastavuse kontrollimisel lähtunud riigihanke alusdokumentides esitatud nõuetest.

Seega ei ole täielikult tagatud struktuuritoetuse säästlik ja läbipaistev kasutamine ning Euroopa Liidu finantshuvisid on kahjustatud, mistõttu tuleb projekti toetussummat vähendada. Toetuse vähendamiseks tehtava finantskorrektsiooni protsendimäärasid reguleerib siseriiklikult ühendmäärus.

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium on teinud 28.06.2023 otsuse nr 5-23-2, milles kohus leidis, et ühendmääruse § 25 lõige 5, mis sätestab, et määruse § 22³ kohaldub riigihangetele, mis on korraldatud enne ühendmääruse muudatuste jõustumist 09.10.2020 ning mille suhtes finantskorrektsiooni otsuse menetlus algatatakse pärast määruse muudatuste jõustumist, on põhiseadusega vastuolus osas, millega nähakse ette, et § 22³ kohaldub toetustaotluste puhul, mis rahuldati enne 09.10.2020. Kuivõrd antud projekti rahastamise otsus tehti 02.02.2020, tuleb kohaldada kuni 08.10.2020 kehtinud ühendmäärust.

Ühendmääruse kuni 08.10.2020 redaktsiooni § 22 lg 11 p 11 kohaselt vähendatakse hankelepingule eraldatavat toetust 25 protsenti, kui hankemenetluse korraldamisel ei ole järgitud vastavaks tunnistamise kriteeriume ning edukaks tunnistati pakkuja, kes ei vastanud kehtivatele tingimustele.

Kuigi § 22 lg 12 võimaldab eelkirjeldatud rikkumisele sõltuvalt selle raskusest kohaldada 5- või 10-protsendilist finantskorrektsiooni määra, ei pea rakendusüksus antud juhtumi asjaolusid arvestades põhjendatuks rakendada väiksemat kui 25%-list finantskorrektsiooni. Rakendusüksuse hinnangul on tegemist ühe raskeima loomuga rikkumisega, kuivõrd hankelepingusse on pääsenud

pakkujat, kelle pakkumus ei vastanud riigihanke alusdokumentides toodud tingimustele. Sellega on ebavõrdselt koheldud mitte ainult teisi hankes osalemisest huvitatud isikuid, kes võisid neile mittedobiva tehnilise kirjelduse tõttu hankest loobuda, vaid ka teisi pakkujaid, kelle pakkumus vastas hankija poolt kehtestatud tingimustele. Seega ei ole antud rikkumise tulemusel tekkinud kahju pelgalt teoreetiline, kuivõrd rikkumise puudumisel oleks hankes osutunud edukaks teine pakkujat. Rakendusüksuse hinnangul ei esine selliseid kergendavaid asjaolusid, mis õigustaks 5% või 10%-lise finantskorrektsiooni tegemist.

Rakendusüksus selgitab, et ühendmääruse seletuskirja kohaselt on ühendmääruses sätestatud finantskorrektsiooni määradega juba kohustuse eiramise võimalikku mõju kaalutud. Lisaks täiendab seletuskiri, et riigihangete rikkumiste korral ei ole üldjuhul võimalik konkreetset kahjusummat välja arvutada, kuna tegemist on potentsiaalse ja teoreetilise (kaudse) kahjuga, mis võib tekkida õigusnormi rikkumisel ja konkreetsete asjaolude põhjal loetakse rikkumine tõendatuks. Eeltoodud põhimõtteid toetab ka Euroopa Kohus, selgitades kohtasjades nr C-743/18 ja C-406/14, et hanketingimuste rikkumise korral ei ole konkreetse finantsmõju tõendamine nõutav ja see ei pea olema nähtav. Piisab sellest, kui asjasse puutuva fondi eelarve mõjutamise võimalus ei ole välistatud.

Eelnevat arvesse võttes kohaldab rakendusüksus ühendmääruse 22 lg 11 p 11 alusel 25-protsendilist finantskorrektsiooni määra ja vähendab riigihanke nr 253667 hankelepingu alusel tekkinud abikõlblikku kulu 25% võrra.

2. Hanke nr 253667 II osa kuludele rakendatav finantskorrektsiooni määr ja summad

Toetuse saaja on hanke 253667 II osa alusel tekkinud kulusid kajastanud projekti tegevuses nr 4 „Sisustamine ja kunstiteose tellimine“ KD alusel nr 39 abikõlblikus summas 27 239,47 eurot (sh käibemaks).

Lähtuvalt otsuse punktist 1 loeb rakendusüksus hanke nr 253667 II osaga seotud kuludest mitteabikõlblikuks 6 809,87 eurot ($27\,239,47 \cdot 25\%$), mis on 100% toetus.

STS § 46 lõike 3 kohaselt vähendatakse toetust ja omafinantseeringut vastavalt finantskorrektsiooni otsuse tegemise ajal taotluse rahuldamise otsuses kehtivale proportsioonile. Sellest tulenevalt muudab rakendusüksus projekti osas 02.01.2020 tehtud taotluse rahuldamise otsuse nr 3-3.1/334 punkte 1.1 ja 1.2 ning vähendab mitteabikõlbliku summa võrra projekti eelarvet.

Toetuse saaja ärakuulamisõiguse tagamine

Haldusmenetluse seaduse (edaspidi HMS) § 40 lõikest 1 tulenevalt peab enne haldusakti andmist haldusorgan andma menetlusosalisele võimaluse esitada kirjalikus, suulises või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamus ja vastuväited. Rakendusüksus edastas 14.02.2024 toetuse saajale finantskorrektsiooni otsuse eelnõu, paludes esitada omapoolne seisukoht ühes võimalike lisatõenditega hiljemalt 28.02.2024. Toetuse saaja kommentaare antud tähtjaks ei esitanud.

Otsuse resolutsioon

Võttes arvesse eelkirjeldatud asjaolud ja põhjendused ning tuginedes käesolevas otsuses väljatoodud õiguslikele alustele, rakendusüksus

otsustab:

1. lugeda projekti „Narva riigigümnaasiumi ehitamine“ raames mitteabikõlblikuks kuluks 6 809,87 eurot, millest Euroopa regionaalarengufondi toetus moodustab 5 788,39 eurot ja riiklik toetus 1 021,48 eurot;
2. vähendada hanke nr 253667 osa 2 seotud abikõlblikke kulusid 25% võrra;
3. vähendada projekti eelarvet otsuse resolutsiooni punktis 1 märgitud summades;
4. muuta 02.01.2020 taotluse rahuldamise otsuse nr 3-3.1/334 punkte 1.1 ja 1.2 alljärgnevalt:
 - 4.1. „1.1. projekti kogumaksumus on 17 935 376,13 eurot.
 - 4.2. „1.2. struktuuritoetust antakse kuni 100% projekti abikõlblikest kuludest, kuid mitte rohkem kui 17 935 376,13 eurot;“.

Otsuse peale on õigus esitada meetme määruse §-i 5, STS §-i 51 ja HMS-i kohaselt vaie Riigi Tugiteenuste Keskusele 30 päeva jooksul, arvates päevast, mil isik sai või oleks pidanud otsusest teada saama.

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiina Sams
toetuste rakendamise osakonna juhataja

Koostaja: Raili Kadak
663 2032
Raili.Kadak@rtk.ee